

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جایگاه اسماعیلیه نزد سر

در

تاریخ سیاسی اجتماعی ایران

نویسنده:

رضیه آتشک

سرشناسه	: آتشک، رضیه، ۱۳۴۷-
عنوان و نام پدیدآور	: جایگاه اسماعیلیه نزاری در تاریخ سیاسی اجتماعی ایران/ نویسنده رضیه آتشک.
مشخصات نشر	: تهران: آرمان پژوهان، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۳ص.
شابک	: 978-622-96241-2-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۷۶] - ۱۸۳؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: ایران -- تاریخ -- اسماعیلیان، ۴۸۳ - ۶۵۴ق.
موضوع	: حسن صباح، - ۵۱۸ق.
موضوع	: نزاریه -- ایران -- تاریخ
رده بندی کنگره	: DSR ۸۵۵
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۰۵۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۹۶۵۵۲۴

انتشارات آرمان پژوهان

جایگاه اسماعیلیه نزاری در تاریخ سیاسی اجتماعی ایران

مؤلف: رضیه آتشک

انتشارات: آرمان پژوهان

چاپ دوم: ۱۴۰۰

قیمت: ۶۵۰۰۰ تومان

تیراژ: ۱۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۲۴۱-۲-۸

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات آرمان پژوهان محفوظ است.

نشانی: تهران، میدان انقلاب، ضلع جنوب شرقی، پلاک ۱۷ (ساختمان مترجمان)، طبقه سوم،

واحد ۵.

(۱۰ خط ویژه) ۰۲۱-۶۶۴۹۷۶۰۲

مقدمه

اسماعیلیه یکی از فرقه‌های تشیع است که در دوره‌هایی از تاریخ پیروان زیادی یافت و حتی توانست حکومت‌های محلی و مقتدری نیز ایجاد کند. متأسفانه منابعی که اینان درباره‌ی خود نوشته‌اند از بین رفته است و نوشته‌های دیگران درباره‌ی آنان خالی از حب و بغض نیست.

بررسی و تحقیق تاریخ اسماعیلیان کاری دشوار است. محققان برای پژوهش درباره‌ی این فرقه با مشکلاتی روبه‌رو هستند که در بررسی سایر سلسله‌ها و فرقه‌ها وجود ندارد. کمتر فرقه‌ای را میتوان یافت که مانند اسماعیلیان دچار ابهام و پیچیدگی باشد. تاریخچه‌ی زندگی سران آنها و افکار و عقایدشان بسیار تاریک و مبهم است و این مشکل با مراجعه به منابع متعصبانه و مغرضانه‌ی دشمنان اسماعیلیان که اجباراً به آنها رجوع خواهد شد برطرف نمی‌شود.

ابهام در تاریخ این گروه دلایل مختلفی دارد از جمله اینکه منابع تاریخی خود اسماعیلیه از بین رفته و ماخذ عمده‌ی اطلاعات کتابهای مخالفان ایشان است. از اینرو ناچار باید به منابع تاریخ نویسانی اتکا کرد که یا دشمن اسماعیلیان بودند و یا آنها را نادیده می‌گرفتند. لذا بر محقق و منصف بی‌غرض که با تاریخ ایشان آشنایی دارد واجب است که غرض ورزی‌هایی که نسبت به اینان است را در نوشته‌ی خود وارد ننماید.

به قول علامه قزوینی «منشا آن افترا و تهمت لابد یکی بغض ذاتی متعصبین با شیعه و دیگری تحریک و تحریض خلفای بنی عباس بوده، زیرا خلفا مزبور در مقابل قدرت روز افزون رقبای مقتدر خود یعنی فاطمیون مصر که نیمی از مملکت آنان را از دست ایشان به در برده و در نیمی باقی ایشان را متزلزل میداشتند از راه کمال عجز و ناتوانی و تشفی قلب خود چاره‌ای جز توسل به اینگونه وسایل عاجزانه یعنی نشر اکاذیب و مفتريات در حق دشمنان قوی دست خود و قدح در انساب و مذاهب و اعمال و افعال و اعوان و انصار ایشان نداشته‌اند و از قدیم گفته‌اند که سلاح عجزه دشنام و تهمت است».

فهرست مطالب

مقدمه.....	۵
فصل اول: اسماعیلیه از ابتدا تا انشقاق نزاری.....	۱۱
چگونگی پیدایش اسماعیلیان.....	۱۳
افراد مؤثر در پیدایش اسماعیلیان.....	۱۹
ابوالخطاب.....	۱۹
میمون قداح و پسرش عبدالله.....	۲۳
دندان.....	۲۶
طبقات در جامعه اسماعیلی.....	۲۶
مراتب دعوت اسماعیلیه.....	۲۷
مستجیب.....	۲۸
مکاسب.....	۲۸
مکاسر.....	۲۹
جناح راست و جناح چپ.....	۲۹
داعی محصور.....	۲۹
داعی مأذون.....	۲۹
داعی مطلق یا نقیب.....	۳۰
داعی الدعات.....	۳۰

۳۰	حجت یا باب
۳۱	امام
۳۱	پیدایش خلفای فاطمی
۳۴	سیره و روش خلفای فاطمی
۳۴	موقعیت سیاسی فاطمیان
۳۷	دوره‌های سه گانه خلافت فاطمیان
۳۹	زوال و نابودی خلفای فاطمی
۴۰	انشقاق در فاطمیان (مستعلویه و نزاریه)
۴۰	اسماعیلیه مستعلویه
۴۳	اسماعیلیه نزاریه
۴۵	فصل دوم: حسن صباح و تشکیل دولت نزاری
۴۷	اصل و نسب حسن صباح
۴۹	حسن و آشنایی با عقاید اسماعیلی
۶۱	حسن صباح در دربار سلجوقیان
۶۴	حسن صباح و انتخاب الموت
۷۱	استقرار حاکمیت اسماعیله نزاری در الموت و دعوت جدید
۷۵	الموت و قلاع مهم اسماعیلیان نزاری در ایران
۷۵	الموت
۸۵	دژ لمبستر «لنبه سر»
۸۸	گرد کوه دامغان
۹۰	شاهدژ اصفهان
۹۱	میمون دژ
۹۳	سرانجام حسن صباح و شخصیت وی

۹۹	فصل سوم: نزاریان، پس از حسن صباح تا سقوط الموت
۱۰۱	دوره داعیان، «حسن صباح، کیا بزرگ امید، کیا محمد»
۱۰۴	کیا بزرگ امید داعی دوم
۱۰۶	محمد اول
۱۰۷	دوره امامان حسن علی ذکرة السلام، و نورالدین محمد دوم
۱۰۷	دوره حسن علی ذکرة السلام
۱۰۸	نورالدین محمد دوم
۱۱۰	دوره سوم الموت «دوره نو مسلمانی»
۱۱۰	جلال‌الدین حسن سوم معروف به نو مسلمان
۱۱۵	«دوره چهارم الموت، زمامداری علاء‌الدین محمد سوم»
۱۱۵	به قدرت رسیدن علاء‌الدین محمد سوم
۱۱۸	تغییرات روش از جلال‌الدین حسن سوم
۱۲۰	قلاع نزاری در دوران علاء‌الدین محمد سوم به عنوان پناهگاه اهل علم
۱۲۰	قلاع نزاری به عنوان پناهگاه
۱۲۳	خواجه نصیرالدین و ارتباط آن با نزاریان
۱۲۵	پایان کار علاء‌الدین محمد سوم
۱۲۵	شخصیت محمد سوم
۱۳۱	تضاد با ولیعهد «رکن‌الدین خورشاه»
۱۳۵	مرگ علاء‌الدین محمد سوم
۱۳۷	دوران رکن‌الدین خورشاه و سقوط الموت
۱۳۷	به قدرت رسیدن رکن‌الدین خورشاه
۱۳۹	متهم شدن رکن‌الدین خورشاه به قتل علاء‌الدین محمد سوم
۱۴۱	روابط نزاریان تحت حاکمیت رکن‌الدین خورشاه با حکومت‌های دیگر
۱۴۲	روابط نزاریان با گیلانیان و دیلمیان
۱۴۴	روابط نزاریان با قزوینیان

- عوامل تهاجم مغول و برچیدن قدرت نزاریان «سقوط الموت»..... ۱۴۵
- حرکت مغولان جهت گرفتن قلاع نزاریان..... ۱۴۹
- برخورد نزاریان با مغولان..... ۱۵۰
- مذاکرات هلاکوخان و رکن‌الدین خورشاه..... ۱۵۳
- تسلیم شدن رکن‌الدین خورشاه مقاومت فلاع و نافرمانی فدائیان، سقوط الموت و دیگر
دژها..... ۱۵۸
- سرانجام رکن‌الدین خورشاه و نزاریان..... ۱۶۳
- شخصیت رکن‌الدین خورشاه..... ۱۶۳
- اعزام رکن‌الدین به دربار خان مغول و مرگ وی..... ۱۶۵
- قلع و قمع نزاریان توسط مغولان..... ۱۶۷
- نتیجه گیری..... ۱۷۴
- فهرست منابع و مآخذ..... ۱۷۶
- الف. کتاب‌ها..... ۱۷۶
- ب. مقالات..... ۱۸۳